

USAID
ВІД АМЕРИКАНСЬКОГО НАРОДУ

АНТИКОРУПЦІЙНІ СТУДІЇ

МАГІСТЕРСЬКА ПРОГРАМА

КУРС

АНТИКОРУПЦІЙНА ЕКСПЕРТИЗА

ПРОЕКТІВ НОРМАТИВНО-
ПРАВОВИХ АКТІВ
І ЧИННИХ НОРМАТИВНО-
ПРАВОВИХ АКТІВ

2020/21

Ця програма стала можливою завдяки підтримці американського народу через Агентство Сполучених Штатів з міжнародного розвитку (USAID). Зміст цієї програми є виключною відповідальністю організації Грантоотримувача і необов'язково відображає погляди USAID чи Уряду Сполучених Штатів.

Контактна інформація:

Микола Хавронюк
kunorvahk@gmail.com

Опис курсу:

«Антикорупційна експертиза проектів нормативно-правових актів і чинних нормативно-правових актів» є нормативним курсом магістерської програми «Антикорупційні міждисциплінарні студії».

Мета дисципліни – надати студентам необхідні знання щодо явища корупції та способів запобігання йому в публічному адмініструванні.

Завдання – сформувати у студентів розуміння суті антикорупційної експертизи, її видів, порядку і методології проведення, навички проведення моніторингу проектів нормативно-правових актів і чинних нормативно-правових актів та пошуку корупціогенних факторів в них, а також навички використання результатів експертизи.

У результаті вивчення курсу студент повинен:

набути чи посилити : нетолерантність до корупції;

знати:

- ▷ 1) що таке антикорупційна експертиза та яка її мета;
- ▷ 2) які є види антикорупційних експертиз та їх суб'єкти;
- ▷ 3) що є об'єктами антикорупційної експертизи;
- ▷ 4) за якою методологією вона проводиться;
- ▷ 5) що таке корупціогенні фактори, якими вони є та які існують способи їх пошуку;
- ▷ 6) як усунути корупціогенні фактори;

вміти:

- ▷ 1) провести моніторинг проектів нормативно-правових актів і чинних нормативно-правових актів;
- ▷ 2) провести антикорупційну експертизу проектів законів, чинних законів і проектів постанов Кабінету Міністрів України, громадську антикорупційну експертизу;
- ▷ 3) скласти висновок антикорупційної експертизи;
- ▷ 3) запропонувати способи усунення корупціогенних факторів;
- ▷ 4) забезпечити інформаційний супровід антикорупційної експертизи.

Курс «Антикорупційна експертиза проектів нормативно-правових актів і чинних нормативно-правових актів» має зв'язок з такими іншими дисциплінами: загальна теорія права, порівняльне правознавство, кримінальне право, кримінологія, адміністративне право, адміністративний процес, державне управління.

РОЗКЛАД ЗАНЯТЬ

№	Тема	Дата	Час проведення	Форма	Лектор	Зміни до розкладу
1	Антикорупційна експертиза: загальні положення	6 лютого 2021 р. (субота)	10.00 – 11.20 11.30 – 12.50 13.30 – 14.50	Лекція-обговорення	Микола Хавронюк	
2	Антикорупційна експертиза, що проводиться державними органами	20 лютого 2021 р. (субота)	10.00 – 11.20 11.30 – 12.50 13.30 – 14.50	Практичне заняття		
3	Громадська антикорупційна експертиза	6 березня 2021 р. (субота)	10.00 – 11.20 11.30 – 12.50 13.30 – 14.50	Практичне заняття		
4	Антикорупційна експертиза	13 березня 2021 р. (субота)	15.00 – 16.20	Підведення підсумків. Відповіді на запитання		

Всі письмові роботи надсилати на kunorvahk@gmail.com, в копію ставити acrec.kma@gmail.com.

Веб-сайт курсу

Програма, анонси та навчальні матеріали будуть розміщені на веб-сайті ACREC: <https://acrec.org.ua/>

ПРАВИЛА ТА ВИМОГИ КУРСУ:

ДЕДЛАЙНИ ПІДГОТОВКИ ПИСЬМОВИХ РОБІТ:

- 👁️ **до 1 березня 2021 р.** – Висновок антикорупційної експертизи НАЗК за Методологією НАЗК – <https://nazk.gov.ua/wp-content/uploads/2019/04/Rishennya-3223-Pro-zabezpechennya-realizatsiyi-Natsionalnym-agentstvom-z-pytan-zarobigannya-koruptsiyi-povnovazhen-1.pdf> на один із проектів законів, зареєстрованих у Верховній Раді України за останній тиждень (обсяг законопроекту – 2-3 сторінки)
- 👁️ **до 6 березня 2021 р.** – Висновок громадської антикорупційної експертизи за Методологією ЦППР – <http://pravo.org.ua/ua/news/5226-metodologiyaprovedennya-gromadskoyi-antikoruptsiynoyiekspertizi> на один із проектів законів, зареєстрованих у Верховній Раді України за останній тиждень (обсяг законопроекту – 2-3 сторінки). Зразки висновків тут: http://pravo.org.ua/ua/news/combating_corruption/anti_corruption_expertise/
- 👁️ **до 11 березня 2021 р.** – письмова робота з метою порівняльно-правового аналізу щодо проведення антикорупційної експертизи на тему: «Антикорупційна експертиза за законодавством _____ (обрати державу)». В межах письмової роботи можна дати характеристику або тільки порядку проведення експертизи, або тільки методології її проведення, або тільки корупціогенних факторів абощо.

Програма передбачає виконання 2 тестових завдань протягом курсу. Дати проведення тестування будуть повідомлені додатково.

Вимоги до письмових робіт

- 👁️ Письмова робота повинна бути написана студентом самостійно. Співпраця з іншими студентами передбачається в межах виконання спільного проекту. Студенти зобов'язанні робити посилання у роботі на використані джерела. У разі виявлення плагиату (у т.ч. навіть незначних запозичень чужих думок без оформлення посилань на їх джерела) робота не зараховується, інша робота замість не зарахованої не приймається. При підготовці письмової роботи студентам слід керуватися Положенням про академічну доброчесність здобувачів освіти у НаУКМА, затвердженим наказом Президента НаУКМА від 7 березня 2018 р. №112.
- 👁️ Оцінка прямо не залежить від обсягу роботи. Думки мають бути викладені максимально лаконічно. Обсяг зазвичай має становити 3–4 сторінки (титульна сторінка не потрібна, аркуш А-4, гарнітура Times New Roman або Arial, шрифт 12, інтервал 1,5). Водночас оцінку може бути знижено за невміння студента коротко викласти власну думку.
- 👁️ Ілюстрації (схеми, графіки, таблиці, малюнки тощо) можуть бути розташовані в додатках кількістю і обсягом в межах розумного.

Лекції, дискусії та case-study:

Слухачі повинні брати активну участь у дискусіях, а також бути готовими до виконання завдань протягом заняття. У разі внесення змін до вимог курсу про це буде зроблено усне оголошення та повідомлено через список розсилки. Студенти особисто відповідальні про обізнаність щодо цих змін, навіть, якщо були відсутні на занятті.

Список розсилки групи:

Куратори курсу робитимуть оголошення через розсилку. Студенти особисто відповідальні за ознайомлення з цими оголошеннями.

Правила листування електронною поштою:

Прохання надсилати електронні листи лише в таких випадках:

- ▷ 1) прохання про призначення додаткової індивідуальної консультації;
- ▷ 2) повідомлення про відсутність на занятті та причини;
- ▷ 3) прохання надіслати ще раз анонси, зміни до програми, розкладу чи інші додаткові матеріали курсу.

Питання щодо роз'яснення матеріалів курсу, процедур занять чи підсумкового контролю просимо вирішувати після занять або під час індивідуальних консультацій.

Отримання додаткових балів:

Курс не передбачає можливості будь-яких додаткових форм завдань для отримання додаткових балів, крім тих, що передбачає програма.

Правила поведження на заняттях:

Будь ласка, не запізнюйтеся на пари, під час лекцій вимикайте мобільні телефони.

Обговорення та дискусії під час занять повинні бути жвавими та цікавими, але прохання висловлювати Ваші коментарі ввічливо. Будь ласка, виявляйте повагу до чужої думки і виражайте Вашу незгоду з аргументами інших коректно.

Етичні правила щодо написання робіт:

Етичні правила щодо написання робіт: Усі студенти повинні особисто працювати над проектом.

Співпраця з іншими студентами передбачається в межах виконання спільного проекту. Студенти зобов'язанні робити посилання у роботі на використані джерела; використання публікацій та досліджень без посилань вважається плагіатом.

Плагіат є недопустимим та призведе до втрати права отримати кредити за курс.

Оцінювання знань та вмінь студентів. Шкала оцінювання знань:

Шкала	Оцінка за національною шкалою	Визначення
A 91-100	відмінно	Дуже високий рівень знань із незначними помилками
B 81-90	добре	Дуже добре; більше ніж середній рівень знань, але з деякими помилками
C 71-80	добре	Добре; загалом гарна робота, але є достатня кількість помітних помилок
D 66-70	задовільно	Задовільно; але із значними недоліками
E 60-65	задовільно	Достатньо; досягнуті мінімальні критерії
F 30-59	незадовільно	Незадовільно; потрібна деяка додаткова робота
F 0-29	незадовільно	Неприйнятно; потрібна значна додаткова робота

Умови визначення навчального рейтингу

Вид роботи	Кількість за семестр	Максимальна кількість балів за виконану роботу
Висновок антикорупційної експертизи (домашня письмова робота)	2	Повністю і правильно виконане завдання- 10 балів (2x10=макс. 20).
Висновок антикорупційної експертизи (підготовлений під час групових занять).	6	Повністю і правильно виконане завдання - 10 балів (6x10=макс. 60).
Здійснення порівняльно-правового аналізу щодо проведення антикорупційної експертизи (домашня письмова робота).	1	Повністю і якісно виконане завдання - 20 балів
Сукупний рейтинг		100 балів

ПЛАНИ ЗАНЯТЬ

АНТИКОРУПЦІЙНА ЕКСПЕРТИЗА

проектів нормативно-
правових актів і чинних
нормативно-правових актів

ТЕМА 1. АНТИКОРУПЦІЙНА ЕКСПЕРТИЗА: ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ (ЛЕКЦІЯ- ОБГОВОРЕННЯ)

План

- ▶ Поняття, мета і зміст антикорупційної експертизи
- ▶ Види і суб'єкти антикорупційної експертизи
- ▶ Об'єкти і методологія проведення антикорупційної експертизи
- ▶ Моніторинг проектів нормативно-правових актів і чинних нормативно-правових актів
- ▶ Корупціогенні фактори та способи їх пошуку
- ▶ Висновок антикорупційної експертизи
- ▶ Усунення корупціогенних факторів
- ▶ Інформаційний супровід антикорупційної експертизи

Викладач:

Микола Хавронюк

ТЕМА 2. АНТИКОРУПЦІЙНА ЕКСПЕРТИЗА, ЩО ПРОВОДИТЬСЯ ДЕРЖАВНИМИ ОРГАНАМИ (ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ)

План

- ▶ Антикорупційна експертиза проектів законів, що проводиться Комітетом Верховної Ради України з антикорупційної політики
- ▶ Антикорупційна експертиза проектів законів, що проводиться Національним агентством з питань запобігання корупції
- ▶ Антикорупційна експертиза проектів нормативно-правових актів Кабінету Міністрів України, що проводиться Міністерством юстиції України

Викладач:

Микола Хавронюк

ТЕМА 3. ГРОМАДСЬКА АНТИКОРУПЦІЙНА ЕКСПЕРТИЗА (ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ)

План

- ▶ Громадська антикорупційна експертиза законів і проектів законів
- ▶ Громадська антикорупційна експертиза проектів нормативно-правових актів Президента України та Кабінету Міністрів України, інших державних органів
- ▶ Громадська антикорупційна експертиза нормативно-правових актів органів місцевого самоврядування

Викладач:

Микола Хавронюк

Нормативно-правові акти

- ▶ Регламент Кабінету Міністрів України (у редакції постанови Кабінету Міністрів України від 9 листопада 2011 р. № 1156)
- ▶ Регламент розгляду Комітетом проектів нормативно-правових актів (затв. рішенням Комітету Верховної Ради України з питань антикорупційної політики від 12 березня 2020 р., протокол № 31): http://crimecor.rada.gov.ua/news/Pravova_baza_diyalnosti_Komitetu/74140.html
- ▶ Порядок проведення антикорупційної експертизи (затв. наказом Міністерства юстиції України від 18.03.2015 р. № 383/5)
- ▶ Методологія проведення антикорупційної експертизи (затв. наказом Міністерства юстиції України від 24.04.2017 р. № 1395/5)
- ▶ Порядок проведення антикорупційної експертизи Національним агентством з питань запобігання корупції (затв. наказом Національного агентства з питань запобігання корупції від 29 липня 2020 р. №325/20): <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0787-20#Text>
- ▶ Методологія проведення антикорупційної експертизи Національним агентством з питань запобігання корупції (затв. наказом НАЗК від 20 жовтня 2020 р. №470/20): <https://nazk.gov.ua/wp-content/uploads/2020/10/MetodologD196D18F.pdf>

Наукова та пізнавальна література

- Авдеєва Г. К. Громадська антикорупційна експертиза як засіб запобігання корупції // Взаємодія державних органів і громадськості у запобіганні та протидії корупції. Матеріали науково-практичного семінару у рамках VIII Всеукраїнського фестивалю науки. Харків, 2014. [Електронний ресурс]. Режим доступу: http://77.244.44.156/bitstream/123456789/10359/1/Avdeeva_46-49.pdf
- Альтернативний звіт з оцінки ефективності впровадження державної антикорупційної політики / [О.В. Калітенко, Д.О. Калмиков, І.Б. Коліушко та ін.]; за заг. ред. М. І. Хавронюка. К.: Москаленко О.М., 2019. 366 с. [Електронний ресурс]. Режим доступу: 86: https://www.pravo.org.ua/img/books/files/1553535186shadow%20report%20on%20evaluating%20the%20effectiveness%20of%20state%20anticorruption%20policy%20implementation_short.pdf
- Гвозд'їй В. Корупційні вікна в законодавстві: що потрібно знати про антикорупційну експертизу // Українська правда. 10 липня 2020 р. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://www.pravda.com.ua/columns/2020/07/10/7258896/>
- Долотов Р. О. Эффективность института независимой антикоррупционной экспертизы нормативных правовых актов и проектов нормативных правовых актов // Актуальные проблемы экономики и права. 2015. № 4. С. 42-49.
- Закон Литовской Республики «ОБ ОСНОВАХ ПРАВОТВОРЧЕСТВА» от 18 сентября 2012 г. № XI-2220. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://www.google.com>
- Іваницька В.В., Іваницький С.О. ВІДНОВЛЕННЯ ПОТЕНЦІАЛУ АНТИКОРУПЦІЙНОЇ СИСТЕМИ ЯК ЕТАП ПОДОЛАННЯ КОНСТИТУЦІЙНОЇ КРИЗИ. Реалізація державної антикорупційної політики в міжнародному вимірі [Текст] : матеріали V Міжнар. наук.- практ. конф. (Київ, 9–10 груд. 2020 р.) : у 2 ч. / [редкол.: В. В. Черней, С. Д. Гусарев, С. С. Чернявський та ін.]. Київ : Нац. акад. внутр. справ, 2020. Ч. 1. С. 108–110. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://www.naiu.kiev.ua/pravova-prosvita/osnovi-antikorupciijnogo-zakonodavstva-ukrayini/naukovi-statti-ta-tezi-z-antikorupciyjnoi-tematiki/2020-rik/realizaciya-derzhavnoi-antikorupciyjnoi-politiki-v-mizhnarodnomu-vimiri-chastina-1.pdf>
- Карнаухов А.В., Чумаков А.В. Эффективность независимой антикоррупционной экспертизы как института гражданского общества // Гражданское общество в России и за рубежом. — 2019. — № 2. — С. 31-34.
- Лисенко М. О. Антикорупційна експертиза нормативно-правових актів як засіб забезпечення законності в правотворчій діяльності органів виконавчої влади // Держава і право. Випуск 66 (2014). С. 125–133. [Електронний ресурс]. Режим доступу: HYPERLINK "file:///C:/Users/Mykola/Downloads/dip_2014_66_17%20(1).pdf"file:///C:/Users/Mykola/Downloads/dip_2014_66_17%20(1).pdf
- Методичні рекомендації. Громадська антикорупційна експертиза чинних нормативно-правових актів органів місцевого самоврядування. Упорядник і науковий редактор Олександр Вінніков. Київ, 2015. [Електронний ресурс]. Режим доступу: http://platforma-msb.org/wp-content/uploads/2016/02/Methodology_antikor.expertise_FINAL-DRAFT_Vinnikov.doc
- Опілат Т. ДИСКРЕЦІЙНІ ПОВНОВАЖЕННЯ ОРГАНІВ ПУБЛІЧНОЇ ВЛАДИ ТА ЇХ МЕЖІ В КОНТЕКСТІ ВЕРХОВЕНСТВА ПРАВА. Магістерська робота. Р., 2020. 91 с. [Електронний ресурс]. Режим доступу: http://ekmair.ukma.edu.ua/bitstream/handle/123456789/18553/Opilat_Dyskreysiini_povnovazhennia_orhaniv_publichnoi_vlady.pdf?sequence=1&isAllowed=y
- Ортинський В. Л. Правові питання організації проведення антикорупційної експертизи нормативно-правових актів. Lviv Polytechnic National University Institutional Repository. [Електронний ресурс]. Режим доступу: http://ena.lp.edu.ua:8080/bitstream/ntb/30052/1/012_066_070.pdf
- Панькевич М.Б. Антикорупційна експертиза нормативно-правових актів як засіб запобігання корупції. Магістерська робота. Л., 2020. 91 с. [Електронний ресурс]. Режим доступу: https://er.ucu.edu.ua/bitstream/handle/1/2345/Pankevych%20_Antykoruptsiina%20ekspertyza%20normat

ЛЕКТОР КУРСУ

Микола Хавронюк —

український правознавець-кримінолог. Доктор юридичних наук, професор, заслужений юрист України, професор кафедри кримінального права та кримінально-процесуального права правничого факультету Національного університету «Києво-Могилянська академія», директор з наукового розвитку і член правління Центру політико-правових реформ. Автор та співавтор близько 50 монографій, підручників, навчальних посібників і коментарів до законів, понад 250 наукових і понад 50 публіцистичних статей в газетах «Дзеркало тижня», «Бізнес», «Юридическая практика», «Юридичний вісник України», «Українська правда» та ін.

Контактна інформація: kunorvahk@gmail.com

#acrecstudy

Київ